

แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

๑. ชื่อองค์ความรู้ “เทคนิคการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ชื่อเจ้าขององค์ความรู้ นางสาวสุมาลี วิรุณพันธ์

ตำแหน่งนักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

๓. หมวดองค์ความรู้ที่ประสงค์

- หมวดที่ ๑ สร้างสรรค์ชุมชนพึ่งตนเองได้
- หมวดที่ ๒ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัวอย่างสมดุล
- หมวดที่ ๓ เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล
- หมวดที่ ๔ เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง

๔. ที่มาและความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้

"เศรษฐกิจ พอเพียง" เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและจากสาขาต่างๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในโอกาสต่างๆ สรุปออกมาเป็นนิยามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท แล้วทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณาเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้สนับสนุนงบประมาณพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ ซึ่งได้พัฒนามุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการจัดสรรงบประมาณดำเนินการให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายตามหลักการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็งสามารถใช้เป็นต้นแบบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้ ด้วยการสร้างและต่อยอดกิจกรรมของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีองค์ประกอบ การพัฒนาครอบคลุมด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการความรู้และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในกระบวนการบริหาร จัดการชุมชนและเป็นตัวอย่าง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถผ่านเกณฑ์ประเมินของกระทรวงมหาดไทย

แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ได้นำสถานการณ์ปัจจุบัน และสภาพแวดล้อมของการบริหารประเทศ นำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงอนาคต ที่ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ชุมชน ในด้านที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ให้มุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี ๒๕๖๔” กรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน อย่างแท้จริง ซึ่งได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ทำให้มีความง่าย ทำหาย และเป็นไปได้ในการปฏิบัติให้ สอดคล้องกับทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์ของประเทศไทยนโยบายของรัฐบาล สถานการณ์สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากร ทุกคน ใช้เป็นกรอบทิศทางการปฏิบัติงาน โดยสามารถกำหนดรูปแบบ นำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติงานได้ ตามความเหมาะสม และกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้ปี ๒๕๖๐ ขับเคลื่อนวาระกรมการพัฒนา ชุมชน (Agenda) เพื่อมุ่งมั่นว่ากรมการพัฒนาชุมชน พร้อมขับเคลื่อน สัมมาชีพชุมชนเข้มแข็งภายใต้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อก้าวไปสู่ “เศรษฐกิจครัวเรือนมีความมั่นคง ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ ในชุมชนอย่างมีความสุข”

ประเด็นยุทธศาสตร์ (๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

๓.๒.๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์ คือ

๑. ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการและพัฒนาตนเองเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ต้นแบบ

กลยุทธ์ คือ

๑. สร้างและพัฒนาผู้นำสัมมาชีพ

๒. พัฒนาเครื่องมือเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชน

๓. ส่งเสริมชุมชนและภาคีร่วมพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

๔. พัฒนาการบริหารจัดการชุมชน

๕. บริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชุมชน

๓.๒.๒ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์

คือ

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับชุมชนเสริมเศรษฐกิจฐานรากของ ประเทศอย่างเข้มแข็ง

กลยุทธ์ คือ

๑. เพิ่มศักยภาพผู้ผลิต ผู้ประกอบการ

๒. พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม

๓. ส่งเสริมช่องทางตลาด

๓.๒.๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล
เป้าประสงค์ยุทธศาสตร์ คือ

๑. ชุมชนสามารถจัดการทุนชุมชนเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

กลยุทธ์ คือ

๑. พัฒนาระบบการจัดการและการเข้าถึงแหล่งทุนชุมชน

๓.๒.๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง เป้าประสงค์
ยุทธศาสตร์ คือ

๑. องค์กรมีสมรรถนะสูงในการบริหารการพัฒนาชุมชน

กลยุทธ์ คือ

๑. เสริมสร้างศักยภาพองค์กรเพื่อยกระดับงานพัฒนาชุมชน

๒. พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ

๓. ยกระดับภาพลักษณ์องค์กร

๕. ขั้นตอนและกระบวนการที่ใช้ในการขับเคลื่อน

๑. ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม การศึกษาทำความเข้าใจแนวทางในการดำเนินการของ
กรมการพัฒนาชุมชน และประชุมชี้แจงทำความเข้าใจโครงการกับหมู่บ้านเพื่อประชาคมคัดเลือกตัวแทน
ครัวเรือนพัฒนา จำนวน ๓๐ คน (ครัวเรือน)

๒. ขั้นตอนการดำเนินการ/กิจกรรมหลัก พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๑ กิจกรรมสัมมนาการเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ตามขบวนการ/ขั้นตอนที่
กำหนดให้ คือ อบรมให้แนวทางการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในระดับ
ครัวเรือนและการพัฒนาตามแนวทาง ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด และการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือ
ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน /ชุมชน (Gross Village Happiness : GVH) และการปรับทัศนคติและ
สร้างลักษณะนิสัยพึ่งตนเอง ตามบริบทและภูมิสังคมทุกครัวเรือนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมในครัวเรือน โดย
ใช้หลัก ๓ เรื่อง คือ ๑.สร้างความมั่นคงทางอาหาร (ปลูกพืช , เลี้ยงสัตว์และการแปรรูป) ๒.สร้าง
สิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน (การบริหารจัดการขยะ , การจัดสุขลักษณะในบ้านและการใช้ทรัพยากรในบ้าน
อย่างคุ้มค่า) ๓.สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม (การปฏิบัติตามศาสนกิจตามพิธีฯ , การเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญ
ประโยชน์ และการออกกำลังกายเสริมสุขภาพ)

๒.๒ กิจกรรม การจัดทำแผนพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดเวทีประชาคม

ร่วมกันครัวเรือนทั้ง ๓๐ ครัวเรือน วิเคราะห์ว่าแต่ละครัวเรือน ได้ดำเนินการตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร โดยให้แต่ละครัวเรือนนำเสนอเพื่อให้ได้ข้อมูลและรับฟังความรู้สึกความมุ่งหวังของแต่ละครัวเรือน และการประเมิน ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด และการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือ ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน /ชุมชน (Gross Village Happiness : GVH)

๒.๓ กิจกรรม การขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ ที่สอดคล้องกับอาชีพ สภาพการณ์และสภาวะของชุมชน ตามผลการประเมิน ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด และการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือ ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน /ชุมชน (GVH) โดยการอบรมฝึกปฏิบัติ การสาธิตกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ให้แก่ครัวเรือนเป้าหมาย หรือสามารถพัฒนาเป็นอาชีพเสริม พร้อมทั้งขยายผลให้ครอบคลุมไปสู่ครัวเรือนในชุมชน

๖. เทคนิคในการปฏิบัติงาน/ปัจจัยความสำเร็จ

๑. ทบทวนแนวทางการปฏิบัติจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
๒. ศึกษาเอกสาร คู่มือ แนวทาง กระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจ
๓. การชี้แจงทำความเข้าใจสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๔. การประสานงาน สร้างความคุ้นเคยไว้ใจ ให้เกียรติ
๕. ต้องสร้างครัวเรือนตัวอย่างที่ประกอบอาชีพและดำรงชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ต้องสร้างเป็นศูนย์เรียนรู้ให้บุคคลอื่นเข้ามาศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
๗. ปรับทัศนคติลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยันขันแข็ง
๘. การรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นระยะ
๙. เทคนิคการเน้นการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเอง
๑๐. ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๑๑. การจัดทำแผนชีวิตในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน
๑๒. การสร้างภาคีการพัฒนาและเครือข่าย
๑๓. ใช้ตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาของกรมการพัฒนาชุมชน (๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัด) เป็นเกณฑ์ในการพัฒนาและการประเมินความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือ ความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน /ชุมชน (Gross Village Happiness : GVH)

๗. ปัญหาที่พบและแนวทางแก้ไข

๑. การได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังน้อย แนวทางแก้ไขคือ ประสานภาคีเครือข่ายหลายๆภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนร่วมกัน และขับเคลื่อนหมู่บ้านให้มีการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้องค์กรและหน่วยงานต่างๆเล็งเห็นถึงความสำคัญอยากเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

๒. กรอบระยะเวลาในการประเมินความสุขมวลรวมเร็วเกินไปทำให้ยังไม่เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน แนวทางแก้ไข คือ ขยายเวลาการประเมินความสุขมวลรวมออกไปอีก

๓. ขาดงบประมาณในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการปรับปรุงทัศนของหมู่บ้าน แนวทางแก้ไข คือ ขอความอนุเคราะห์จากเงินกองทุนต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ฯ

๔. การดำเนินงานและการตัดสินใจส่วนใหญ่ตกอยู่ที่ผู้นำชุมชน แนวทางแก้ไขคือ ควรให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากทุกภาคส่วนให้ชัดเจน เพื่อความร่วมมือ และสรรพกำลังในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเป้าหมายให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

๘. ประโยชน์ขององค์ความรู้

๑. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป
๒. เป็นเอกสารรวบรวมความรู้ เทคนิค และกระบวนการขั้นตอนต่างๆเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยน ความรู้ให้แก่ผู้สนใจ